

**МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ
РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЙ**

ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІЛОРУСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (БІЛОРУСЬ)
КЛАЙПЕДСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ЛИТВА)

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЙ

Збірник наукових праць

Житомир
2020

УДК 338.43.01 (477): 504
М20

Рекомендовано до друку рішенням ради ННІ економіки та агробізнесу Поліського національного університету, протокол № 4 від 24 жовтня 2020 р.

Редакційна колегія

Скидан О.	доктор економічних наук, професор
Саблук П.	академік-секретар НААН, доктор економічних наук, професор
Жудро М.	доктор економічних наук, професор (Білорусь)
Жуковскис Я.	доктор наук, професор (Литва)
Раманаускас Ю.	доктор наук хабілітований, професор (Литва)
Галушко З. І.	доктор економічних наук, професор
Кропивко М.	академік НААН, доктор економічних наук, професор
Дацій Н.	доктор наук з державного управління, професор
Ходаківський Є.	доктор економічних наук, професор
Якобчук В.	кандидат економічних наук, професор
Швець Т.	кандидат економічних наук, доцент
Данкевич В.	доктор економічних наук, доцент
Литвинчук І.	доктор економічних наук, доцент
Плотнікова М.	кандидат економічних наук, доцент
Сокальський С.	кандидат економічних наук

М20 **Механізми управління розвитком територій: зб. наукових праць.**
Житомир: Поліський національний університет, 2020. 320 с.

До збірника ввійшли матеріали доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Механізми управління розвитком територій», присвячених розв'язанню актуальних проблем регіонального розвитку та формування пропозицій щодо самозабезпечення, підвищення стійкості місцевих громад до зовнішніх чинників.

Для науковців, керівників та спеціалістів суспільного сектора, працівників державного управління, освіти та місцевого самоврядування, усіх, хто цікавиться проблемами регіонального розвитку, особистості, суспільства та екологічного господарювання.

Збірник виготовлено з оригіналів доповідей авторів. Відповідальність за точність викладених у збірнику матеріалів несуть автори.

Роздруковано з оригіналу-макета замовника.

© Поліський національний
університет, 2020

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Мельничук Ю. М., к. е. н., доцент

Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини,
Україна

Стаття «Управління стратегічним розвитком територіальних громад» зосереджена на проблемах формування механізму управління стратегічним розвитком територіальних громад. Метою статті є визначення базових засад фінансово-господарського механізму самоврядування і самофінансування об'єднаних територіальних громад. Предметом дослідження виступає процес формування господарського механізму управління територіальною громадою, як сукупності економічних, правових важелів і фінансових інструментів, відносин та інституцій, що забезпечують ефективне залучення всіх ресурсів (природних, людських, транспортної системи, соціальної структури та інших) в господарський обіг у системі єдиного господарського комплексу України.

Територіальні громади виступають базовою ланкою системи управління в Україні, де владні повноваження переорієнтовуються на територіальний рівень; послаблюється вплив центральних органів управління на формування стратегій розвитку територіального утворення, лімітно-розподільчі відносини не замінюються еквівалентами фінансово-економічними зв'язками та залежностями. Перебудова економічних відносин, вдосконалення фінансово-економічної спроможності самоврядування актуалізують питання прямої залежності економічних і фінансових можливостей від ефективного господарювання та раціонального використання наявних на території ресурсів. Саме в умовах самоврядування територіальні громади набувають можливостей самостійно, без погодження з відомчими органами управління впливати на формування стратегії розвитку виробництва території.

Науково-обґрунтована системи пріоритетів, фінансово-господарського механізму, протекціонізму, економічного стимулювання розташування виробництв сприятиме пропорціональному і ефективному функціонуванню регіональної системи. Важливою умовою забезпечення самоорганізації територіального розвитку в Україні є створення власної економічної основи територіальних утворень обумовленої двома обставинами. По-перше, наповнення прав і функцій органів місцевого самоврядування реальною господарською і політичною силою можливе

лише при наявності власного місцевого господарства, якими вони володіють, користуються і розпоряджаються (природні, фінансові ресурси, людський капітал). По-друге, продовження процесу усупільнення виробництва на територіальному рівні, організаційне упорядкування усього процесу на основі технологічної цілісності задля посилення економічних зв'язків між територіями.

Законом про власність закріплені організаційно-політичні умови ефективного функціонування територіальних утворень, де кожна із них є економічно цілком рівноправною. Втім, територіальне утворення – громада виступає цілісною системою єдиного господарського комплексу із взаємопов'язаними ознаками: характером виробничої спеціалізації, мірою комплексності його розвитку. Новоутворені об'єднані громади виступають суб'єктами територіальної власності і мають право на присвоєння результатів праці.

Територіальна власність поняття сумарне. Вона охоплює об'єкти загальнодержавної власності, приватної, комунальної та інших форм власності. При цьому власність, у своїй безпосередній формі надає право привласнювати результати праці і як функція забезпечувати прибуток.

Власністю, як функцією, розпоряджаються органи самоврядування, а власність, як умовою привласнення – її первинні суб'єкти: держава, кооперативи, індивідуальні особи. У такому вигляді складно уявити територіальну власність, здійснювати просторове планування забезпечуючи розширене відтворення.

В цьому контексті доцільно встановити розміри місцевого майна, виходячи із досягнутого в регіоні рівня усупільнення і необхідної достатності у забезпеченні економічних умов самофінансування і самозабезпечення [1]. Головним критерієм повинен виступати рівень реального усупільнення засобів виробництва регіону, скоригований на потреби розумної достатності такого набору видів виробництв, які забезпечували б регіону можливість перейти на максимальне споживання продукції власного виробництва і право вступати у міжрегіональні зв'язки.

Питання економічного розвитку і функціонування соціально-економічного середовища територіальних утворень, усунення суперечностей між суб'єктами відтворювального процесу присвячено монографію І. Г. Ткачук [2]. Проте, досі не знайшло свого висвітлення в публікації цілісне бачення самостійного розвитку територіальних громад, господарського механізму самоврядування та форм самофінансування.

Відправною точкою у цьому процесі мала б стати орієнтація діяльності територіальної громади виходячи із технологічних, економічних, організаційних передумов. Адже неефективність виникає там де

втрачається технологічна цілісність, послаблюються економічні зв'язки між територіями, пріоритет у співробітництві віддається іноземним партнерам на шкоду розвитку зв'язків між регіонами. За таких умов можна говорити про рівні права регіонів на державну власність. Це важливий фактор встановлення тісних міжтериторіальних зв'язків, переливу капіталу, переміщення товарів, працюючих, тощо. Підприємства державної власності включаються у систему регіонального господарства через участь у вирішенні соціально-економічних завдань регіону, громади. Скажімо, соціальна інфраструктура, підприємства малого і середнього бізнесу, то вони повністю підпорядковуються місцевим органам самоврядування. Ці підприємства відчувають найбільшу потребу у розвитку внутрірегіональних господарських зв'язках, розв'язання завдань регіонального рівня [3]. Це дозволяє нам окреслити територіальну власність, об'єктом якої є земля, природні ресурси, підприємство матеріального виробництва, організація роботи закладів соціальної і духовної сфери, що розташовані на відповідній території і закріплені Законом України про власність, створює матеріальні умови і підсилює владу органів самоврядування, їх спроможність ресурсним забезпеченням як господарів території і відповідальності за неї.

Якою буде економічна основа органів самоврядування, такою буде їх роль у виконанні своїх конституційних обов'язків. Інший важливий зріз власності як матеріальної основи самоврядування. Вона виступає потужним джерелом для створення економічних стимулів і інтересів місцевих жителів. Скажімо територіальна громада має певну власність, реалізація якої безпосередньо впливає на життєвий рівень громадян тоді вони будуть зацікавлені у збереженні і примноженні цієї власності. Це формуватиме регіональний економічний інтерес, як неодмінну умову розвитку території створює необхідні умови для самостійного розвитку території, управління господарством на основі програмного планування, інвестиційної політики, регіональної систем оподаткування, ціноутворення, оплати праці, постійних джерел формування фінансово-економічних, матеріально-технічних ресурсів, та власних валютних ресурсів, використання зовнішньо-економічного потенціалу задля створення і розвитку соціально-економічного середовища.

Отже, питанням територіальних громад приділяється багато уваги у сфері економічної науки, проте питанням стратегічного розвитку, а особливо управлінню стратегічним розвитком територіальних громад належить мало уваги зі сторони науковців.

Основою господарських взаємовідносин між регіоном і державними органами, з іншими регіонами має стати самоокупність – перевищення

надходжень регіону над видатками. Це створює умови для конструювання оптимальних розподільчих відносин, що вкрай необхідні в умовах господарської самостійності, як підприємствам так і територіальній громаді і регіону в цілому.

Список використаних джерел:

1. Melnychuk Yu., Chvertko L. A., Korniienko T. A., Vinnytska O. A., Garmatiuk O. V. Analysis of the factors influencing the market of insurance services in life insurance. *TEM Journal*. 2019. Vol.8. Is.1. p. 201-206.
2. Ткачук І. Г. Економічна самостійність регіону: монографія – Київ, наукова думка, 1994р.
3. Melnychuk Yu., Chyrva O.H., Chvertko L. A., Chyrva H.M., Berbets V.V. The Role of Management in the Financial Independence of the Region. *Tem Journal*. 2019. Vol. 8. (2). p. 584-590.